

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**NHỮNG BIẾN ĐỔI VỀ ĐỜI SỐNG VẬT CHẤT CỦA NGƯỜI THÁI Ở
XÃ LỤC DẠ, HUYỆN CON CUÔNG, TỈNH NGHỆ AN
TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY**

**Khóa luận tốt nghiệp cử nhân văn hóa
Ngành: Văn hóa dân tộc thiểu số**

Sinh viên thực hiện: Nguyễn Thị Thủy

Giảng viên hướng dẫn: Th.S. Hoàng Văn Hùng

HÀ NỘI - 2010

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi. Nếu có gì sai trái tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm

Tác giả

Nguyễn Thị Thủy

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành khóa luận này em xin cảm ơn Th.S Hoàng Văn Hùng, cùng với sự giúp đỡ, đóng góp ý kiến nhiệt tình của các thầy cô giáo và bạn bè trong khoa Văn hóa Dân tộc, xin cảm ơn Phòng Văn hóa thông tin, UBND xã Lục Dạ. Đặc biệt xin gửi lời cảm ơn đến bà con nhân dân xã Lục Dạ đã nhiệt tình cung cấp những thông tin, tư liệu cần thiết cho em nghiên cứu phục vụ đề tài này.

Với thời gian và năng lực có hạn nên không thể tránh khỏi những thiếu sót trong lúc thực hiện đề tài, rất mong được các thầy, các cô và các bạn đóng góp ý kiến giúp em hoàn thành tốt bài khóa luận này.

Em xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, tháng 5 năm 2010

Sinh viên: Nguyễn Thị Thủy

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	6
CHƯƠNG 1.....	10
TỔNG QUAN VỀ ĐIỀU KIỆN KINH TẾ - XÃ HỘI CỦA NGƯỜI THÁI Ở XÃ LỤC DẠ HUYỆN CON CUÔNG	10
1.1. Môi trường tự nhiên.....	10
1.1.1. Vị trí địa lý.....	10
1.1.2. Địa hình	10
1.1.3. Khí hậu	11
1.1.4. Sinh vật rừng.....	12
1.1.5. Nguồn nước.....	12
1.2. Môi trường kinh tế - xã hội.....	13
1.2.1. Kinh Tế	13
1.2.2. Xã hội.....	16
1.3. Tổng quan về người Thái ở xã Lục Dạ huyện Con Cuông.....	18
1.3.1. Lịch sử cư trú	18
1.3.2. Một số nét về văn hóa phi vật thể của người Thái ở xã Lục Dạ.....	20
CHƯƠNG 2:	28
NHỮNG BIẾN ĐỔI VỀ ĐỜI SỐNG VẬT CHẤT CỦA NGƯỜI THÁI Ở XÃ LỤC DẠ HUYỆN CON CUÔNG TỈNH NGHỆ AN TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY	28
2.1. Các giá trị truyền thống trong đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ, huyện Con Cuông, tỉnh Nghệ An	28
2.1.1. Bản làng.....	28
2.1.2. Nhà ở.....	29
2.1.3. Trang phục	30
2.1.4. Ẩm thực.....	35
A- Đồ ăn.....	35
B- Đồ uống, đồ hút	39
2.1.5. Các phương tiện vận chuyển.....	42
2.2. Những biến đổi về đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ	43
2.2.1 Bản làng.....	43
2.2.2 Nhà ở.....	46
2.2.3. Trang phục	51

2.2.4. <i>Ấm thực</i>	56
2.2.5. <i>Phương tiện vận chuyển</i>	60
CHƯƠNG 3:	67
NHIỆM VỤ VÀ GIẢI PHÁP NHẪM BẢO TỒN, PHÁT HUY VÀ NÂNG CAO ĐỜI SỐNG VẬT CHẤT CỦA NGƯỜI THÁI Ở XÃ LỤC DẠ, HUYỆN CON CUÔNG, TỈNH NGHỆ AN	67
3.1. Đánh giá chung	67
3.1.1. <i>Những biến đổi tích cực</i>	68
3.2.2. <i>Những biến đổi tiêu cực</i>	69
3.2. Nguyên nhân chung	70
3.2.1. <i>Nguyên nhân khách quan</i>	71
3.2.2. <i>Nguyên nhân chủ quan</i>	73
3.3. Những nhiệm vụ chủ yếu nhằm nâng cao đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ, huyện Con Cuông	74
3.4. Những giải pháp nhằm bảo tồn và nâng cao đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ	76
3.5. Một vài kiến nghị nhằm bảo tồn và nâng cao đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ, huyện Con Cuông	80
KẾT LUẬN	86
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	88

LỜI NÓI ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài:

Con Cuông là huyện miền núi thuộc phía Tây của tỉnh Nghệ An, nơi đây chủ yếu là dân tộc Thái sinh sống chiếm đến 65% cư trú rải rác khắp địa bàn của huyện. Là một dân tộc có những nét văn hoá đặc sắc so với cộng đồng các dân tộc thiểu số ở Việt Nam. Chính vì thế mà dân tộc Thái ở nước ta nói chung và dân tộc Thái ở Nghệ An nói riêng đã là đối tượng tìm hiểu của nhiều nhà nghiên cứu.

Tuy nhiên, nhìn lại các công trình đã công bố, chúng ta thấy các nội dung về văn hoá vật chất còn ít được đề cập. Có thể nêu một số tác phẩm đã được công bố như: GS Đặng Nghiêm Vạn và PTS Nguyễn Đình Lộc nặng về việc mô tả để phân loại. Cầm Trọng thiên về các mối quan hệ xã hội trong các nhóm Thái ở Nghệ An với các nhóm Thái ngoài Nghệ An. Còn Vi Văn An lại nghiên cứu sâu về cơ cấu xã hội truyền thống. Về văn hoá vật chất tuy có được đề cập nhưng nhìn chung mới chỉ đến mức sơ lược, chưa có hệ thống

Xuất phát từ thực tế đó, tôi đã lựa chọn đề tài “ **Những biến đổi về đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ, huyện Con Cuông, tỉnh Nghệ An trong giai đoạn hiện nay**” làm đề tài khoá luận của mình. Kế thừa kết quả nghiên cứu của các các tác giả như Cầm Trọng, Vi Văn An... và tranh thủ sự giúp đỡ của những người am hiểu về dân tộc Thái tôi đã nỗ lực thu thập tài liệu từ thực địa để hoàn thành công việc. Dẫu rằng rất thú vị với đề tài này nhưng tôi vẫn biết để hoàn thành được nó là hết sức khó khăn. Xác định cho được những đặc trưng văn

hoá riêng của các nhóm dân tộc Thái ở Nghệ An đã là công việc phức tạp. Công việc càng phức tạp hơn khi phải phân tích để nhận biết muôn mặt trong đời sống vật chất của người Thái và những biến đổi của nó

Bởi thế, tôi chỉ hạn chế công việc của mình bằng cách nghiên cứu hệ thống các tư liệu về văn hoá vật chất và thấy được những biến đổi của nó trong giai đoạn hiện nay từ việc khảo sát thực địa. Tuy nhiên, công việc nghiên cứu ở đây không đơn thuần chỉ là công việc mô tả, mà mục đích là qua nghiên cứu sẽ tiến hành so sánh các giá trị trong đời sống vật chất của người Thái

2. Mục đích và nhiệm vụ của đề tài

2.1. Mục đích

Đề tài tập trung nghiên cứu biến đổi về đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ, huyện Con Cuông trong thời gian gần đây. Từ đó, đưa ra những giải pháp và nhiệm vụ nâng cao đời sống vật chất cho người dân nơi đây.

2.2. Nhiệm vụ

Để thực hiện được mục đích trên, đề tài sẽ phải giải quyết được những nhiệm vụ cơ bản như sau:

- Phác họa tổng thể về các điều kiện tự nhiên – xã hội và những nét văn hóa truyền thống của người Thái ở huyện Con Cuông, tỉnh Nghệ An.
- Tìm hiểu chi tiết về đời sống vật chất thời gian gần đây và so sánh đối chiếu với thời kỳ trước.
- Đặt ra những nhiệm vụ và giải pháp thiết thực nhằm nâng cao đời sống của người dân

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là những biến đổi về đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ, huyện Con Cuông, tỉnh Nghệ An trong giai đoạn hiện nay

3.2. Phạm vi

Phạm vi thời gian: Đề tài tập trung nghiên cứu đời sống vật chất của người Thái. Từ năm 1990 cho đến nay. Sở dĩ chọn khoảng thời gian này vì đời sống vật chất của người Thái trong thời gian gần đây có nhiều sự thay đổi.

Phạm vi không gian: Đề tài tập trung nghiên cứu tại xã Lục Dạ, huyện Con Cuông, tỉnh Nghệ An

4. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp duy vật biện chứng và duy vật lịch sử là phương pháp luận cơ bản để hoàn thành đề tài

- Các phương pháp cụ thể được áp dụng nghiên cứu điền dã như quan sát, phỏng vấn sâu, phỏng vấn nhóm, các phương pháp khác như sưu tập tài liệu, chụp ảnh, hoạt động thực nghiệm thường xuyên được sử dụng để sưu tập tài liệu thực địa sau những chuyến đi điền dã

Các phương pháp khác như phân tích, so sánh, thống kê được quán triệt trong cả quá trình thu thập, xử lý các nguồn tài liệu và để thể hiện chúng trong đề tài

5. Lịch sử nghiên cứu đề tài

Từ trước đến nay việc nghiên cứu thường tập trung hơn vào cộng đồng người Thái ở Tây Bắc và Đông Bắc. Trong khu vực này có một số tác giả như Đặng Nghiêm Văn, Cầm Trọng, Hoàng Lương đã công bố những công trình nghiên cứu có giá trị.

Trong khi đó các nhóm Thái cư trú ở Thanh Hóa ở Nghệ An còn ít được chú ý. Tuy nhiên cũng cần phải kể đến sự đóng góp của một số tác giả như Đặng

Nghiêm Văn, Lê Sỹ Giáo, Nguyễn Đình Lộc, Cầm Trọng. Trong các nhà nghiên cứu người Thái ở Nghệ An không kể đến tác giả Vi Văn An đã giành nhiều công sức để khảo sát các nhóm ở miền núi Nghệ An, đặc biệt, Vi Văn An chú trọng các vấn đề xã hội. Kết quả bước đầu đã được công bố tại một số ấn phẩm trong và ngoài nước.

6. Đóng góp của đề tài

- Đề tài sẽ giúp chính quyền địa phương, các nhà quản lý văn hóa thấy được thực trạng đời sống vật chất của người Thái ở huyện Con Cuông và nhìn nhận lại kết quả trong công tác của mình
- Đề tài cung cấp nguồn tư liệu về những biến đổi trong đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ trong giai đoạn hiện nay.
- Đưa ra những biện pháp có tính khả thi góp phần nâng cao đời sống vật chất cho người dân ở xã Lục Dạ, huyện Con Cuông, tỉnh Nghệ An

7. Bố cục của đề tài

Ngoài phần Mở đầu, kết luận và phần phụ lục đề tài được chia làm 3 chương như sau:

Chương 1: Tổng quan về điều kiện tự nhiên và kinh tế xã hội của người Thái ở huyện Con Cuông, tỉnh Nghệ An

Chương 2: Những biến đổi về đời sống vật chất của người Thái ở xã Lục Dạ, huyện Con Cuông, tỉnh Nghệ An trong giai đoạn hiện nay.

Chương 3: Nhiệm vụ và giải pháp nhằm nâng cao đời sống vật chất của người Thái

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

- 1, Hoàng Tăng Ân và Thôi Tự Trị (1999), *Văn hóa và tâm lý trong tiến trình hiện đại hóa*, *Tạp chí Nghiên cứu văn hóa*, (Trung Quốc), Hà Nội.
- 2, Trần Văn Bính (1996), *Văn hóa dân tộc trong quá trình mở cửa ở nước ta hiện nay*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Phan Hữu Dật (1996), *Các dân tộc thiểu số Việt Nam, văn hóa và phát triển (đăng trong Văn hóa trong phát triển và toàn cầu hóa)*, Hà Nội.
4. Bê Viết Đăng (1996), *Các dân tộc thiểu số trong sự phát triển kinh tế - xã hội ở miền núi*, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
5. Nguyễn Khoa Điềm (2000), *Văn hóa truyền thống các dân tộc thiểu số trong cuộc sống hôm nay*, *Tạp chí Văn hóa nghệ thuật*.
6. Nguyễn Khoa Điềm (2001): *Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
7. Phạm Minh Hạc (2001), *Nghiên cứu con người và nguồn nhân lực đi vào công nghiệp hóa, hiện đại hóa*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
8. Phạm Minh Hạc, Nguyễn Khoa Điềm (2003), *Về phát triển văn hóa và xây dựng con người thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
9. Phạm Minh Hạc (1996), *Phát triển văn hóa, giữ gìn và phát huy bản sắc dân tộc kết hợp với tinh hoa nhân loại*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
10. Đinh Quế Hải (2003), *Chính sách bồi dưỡng và đào tạo cán bộ cho vùng dân tộc và miền núi*, *Tạp chí Lý luận chính trị*.

11. Đặng Thái Hoàng, Cầm Trọng (1980), *Kiến trúc nhà sàn Thái. Góp phần nghiên cứu bản lĩnh, bản sắc dân tộc Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
12. *Những giá trị truyền thống trước những thách thức của toàn cầu hóa (2002)*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
13. Hoàng Đức Nghi (2001), *Về công tác dân tộc trong 10 năm đổi mới (1990 – 2000)*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
14. *Phát triển kinh tế - xã hội các vùng dân tộc miền núi theo qui định hướng công nghiệp hóa, hiện đại hóa (2002)*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
15. Hồ Văn Thông (2000), *Kinh nghiệm khai thác nguồn lực trong công nghiệp hóa, hiện đại hóa của Nhật Bản*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
16. Trần Văn Thuật (2002), *Một số vấn đề phát triển bền vững ở miền núi Việt Nam*, *Tạp chí Dân tộc và miền núi*, số 23.
17. Cầm Trọng (1987), *Mấy vấn đề phát triển kinh tế - xã hội dân tộc Thái Tây Bắc*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội.
18. Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn quốc gia (2002), *Tính đa dạng của Văn hóa Việt Nam – Những cách tiếp cận về sự bảo tồn*, Hà Nội.
19. Đặng Nghiêm Vạn, Hoàng Xuân Chinh (1987), *Tìm hiểu văn hóa cổ truyền của người Thái Mai Châu*, Sở Văn hóa – Thông tin Hà Sơn Bình.
20. Đặng Nghiêm Vạn, *Bước đầu tìm hiểu lịch sử phân bố cư dân ở miền núi Nghệ An*.
21. *Văn hóa và lịch sử người Thái ở Việt Nam (1998)*, Chương trình Thái học Việt Nam xuất bản, Hà Nội.